środa, 11.01.2023

Krótka historia czasu - wprowadzenie w kalendarz

Ludzkość na przestrzeni dziejów poznała wiele wskazówek, które pomogły jej interpretować upływający czas. Słowo kalendarz swoje źródło ma w łacińskim „Kalendae" oznaczającym pierwszy dzień miesiąca albo pochodzącym od greckiego słowa kaleo co oznacza „zwołuję". U Rzymian arcykapłan na początku każdego miesiąca zwoływał mieszkańców, aby ogłosić długość miesiąca oraz dni świąteczne w nim przypadające. Stąd też pierwszy dzień miesiąca po łacinie określano calendae. Księgę służącą do zapisywania wydatków i przychodów pieniężnych, dni, świąt i zmian faz księżyca przyjęto nazywać calendarium. Miesiąc to podstawowa jednostka czasu (w jakiej księżyc kończy pełny cykl zmienności faz, który trwa dokładnie 29,53059 dni), oparta na cyklu faz Księżyca (czasie, w jakim księżyc kończy pełny cykl zmienności faz, który trwa dokładnie 29,53059 dni). Rok opiera się na czasie, w jakim Ziemia wykonuje pełen obrót wokół Słońca. Już najstarsze sposoby mierzenia czasu oparte były na odniesieniu do ruchu ciał niebieskich. A kto wynalazł kalendarz? trudne pytanie i odpowiedź nie jest prosta. Należy pamiętać o tym, że różne ludy w oddalonych od siebie częściach świata tworzyły swoje rachuby mierzenia czasu (np. w Prekolumbijskiej Ameryce słynny, i niezwykle precyzyjny kalendarz Majów).

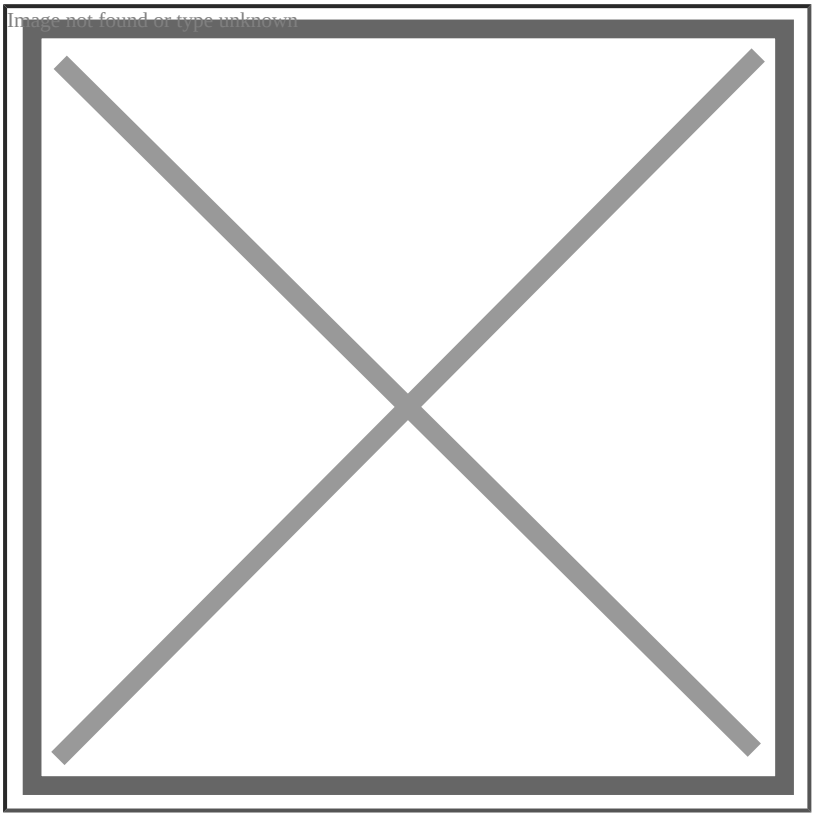

Władza nad czasem

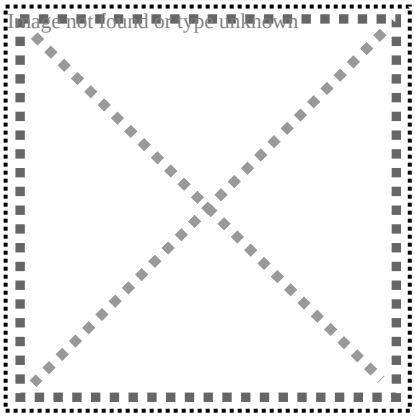

Stworzenie pierwszych kalendarzy przypisuje się Babilończykom i Egipcjanom. Starożytni dostrzegali następujące po sobie zmiany pór roku, zjawisk przyrody, co dało początek kalendarzowi księżycowo-słonecznemu. Egipski kalendarz posiadał dodatkowy „mały miesiąc" liczący 5 dni – wszystko po to, by upływ czasu mierzyć w cyklach opartych na ruchu wokół Słońca (wcześniej opierano się na fazach księżyca). Kalendarz miał istotne znaczenie religijne i polityczne. Dla przykładu: kiedy w kalendarzu egipskim wprowadzono dwa nowe miesiące, uzasadnieniem tej zmiany było to, że… bóg astronomii wygrał je w kości od Ozyrysa.

Kalendarze były związane z bóstwami, a status boski często przypisywano również władcom. Ci ostatni w pewnym momencie zastąpili naturę, wyznaczając rytm życia poddanych, święta i istotne daty. Przykładem może być choćby arbitralność nowego roku – 1 stycznia świętujemy z tej okazji od 153 roku p.n.e. Dlaczego? Wtedy nowe urzędy obejmowali Rzymscy konsulowie. Wcześniej datą rozpoczynającą

rok były Idy marcowe (15 marca), a nową datę rozpoczynającą kolejny rok zawdzięczamy Juliuszowi Cezarowi.

Nasz czas

Najpopularniejszy jest oczywiście kalendarz gregoriański spopularyzowany na całym globie. Zastąpił on kalendarz juliański, który „spóźniał się" o 1 dzień raz na 128 lat. Wprowadzony przez papieża Grzegorza XIII kalendarz stosowany przez nas obecnie również spóźnia się o 1 dzień, jednakże opóźnienie jest widoczne dopiero po 3000 lat. Co ciekawe, zmiana kalendarza juliańskiego na gregoriański była dość znaczna - ustalono, że po 4 października nastąpił 15 dzień tego miesiąca. W zmianie chodziło o doprecyzowanie przebiegu lat przestępnych i równonocy wiosennej. Okazała się ona na tyle trafiona, że kalendarz gregoriański funkcjonuje z nami nieprzerwanie od 1582 roku. Inną ciekawostką jest fakt, że w pracach nad stworzeniem kalendarza stosowanego od czasu Grzegorza uczestniczyli astronomowie z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Obecnie jako kalendarz urzędowy jest on stosowany niemalże wszędzie. Jednakże równolegle do niego, wciąż funkcjonują kalendarze tradycyjne.

Kalendarz gregoriański, choć jest bardziej precyzyjny niż większość wciąż stosowanych rachub czasu, to wbrew pozorom nie jest najdokładniejszy. Palma pierwszeństwa należy się stosowanemu przez prawosławny kościół kalendarzowi neojuliańskiemu. Nazywany „nowym wschodnim kalendarzem" cechuje się najmniejszą różnicą między rokiem kalendarzowym, a rzeczywistym czasem obiegu Słońca przez Ziemię.

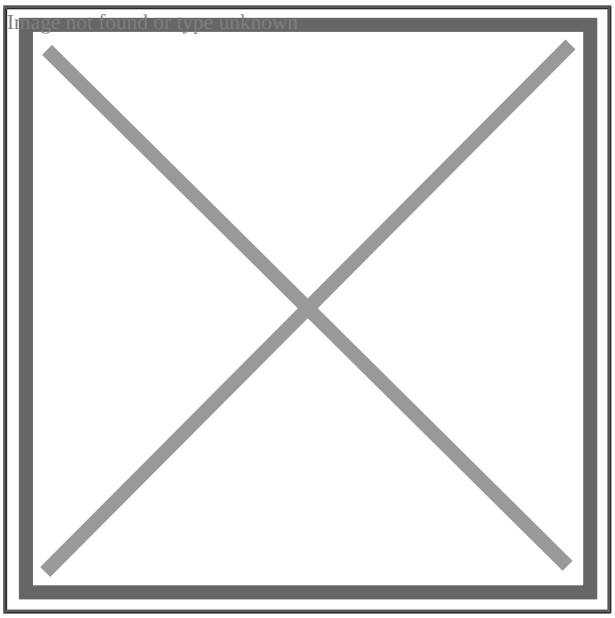

Kalendarz hebrajski liczy jak nasz 12 miesięcy ale z 29 lub 30 dniami. Co ważne, co dwa lub trzy lata dodaje się trzynasty miesiąc, aby zrównać cykl solarny z lunarnym, czyli księżycowym. Kalendarz powstał wieki temu, a swoją ostateczną postać zyskał w roku 359 dzięki Sanhedrynowi pod kierunkiem Hillela II. W długości żydowskiego roku można naprawdę się pogubić, bo jest rok zwykły, liczący 354, 355 lub 356 dni, przestępny o długości 383, 384 lub 385 dni. A lata dzielą się na zwykłe, ułomne i pełne. Skutkiem różnej ilości dni w roku jest rozpoczynanie się roku raz we wrześniu a raz w październiku. Swój kalendarz mają także muzułmanie. W tym przypadku rok ma 12 miesięcy po 29 lub 30 dni, więc nie odbiega od normy. Ale to zasługa Mahometa, który postanowił usunąć miesiąc trzynasty - co zasadniczo uprosiło wszystko.

Pierwsze kalendarze, jakie ukazały się w Polsce, były autorstwa przybyłych z zachodu duchownych katolickich i wydawano je w języku łacińskim, gdyż stworzone były na potrzeby księży. Głównym ośrodkiem wydawniczym był Kraków i kalendarze zawierały wykaz dni całego roku wraz ze świętym patronem dnia. Kalendarze krakowskie cieszyły się tak dużą popularnością, iż na początku XVI wieku, w Wiedniu i Heidelbergu wydawano kalendarze pod tytułem „Practica Cracoviensis". Sami Polacy wydawali je także w Rzymie i Lipsku. Ich wydawanie stało się na tyle dochodowym interesem, że wielu drukarzy starało sie o przywilej ich wydawania u króla.

Nasze Kalendarze przyszłości

Dzisiaj nie jesteśmy zmuszeni śledzić wylewów Nilu, prowadzić zaawansowanych obserwacji astronomicznych, czy znać odpowiedniej pory na dane prace rolnicze. Kalendarz stał się synonimem produktywności i spełnienia ambicji panowania nad czasem. Praca z nim pozwala zoptymalizować nasze działania, tak aby finalnie znaleźć czas na realizację ulubionych aktywności i pasji oraz spędzanie zaoszczędzonego czasu z rodziną. Wybór formatów, układów, dodatków do kalendarza jest ogromny. Designerskie okładki pozwalają z kalendarzy kreować małe dzieła sztuki, wyrażać naszą osobowość, promować wizerunek marki. .

Źródło: Agnieszka Guzik-Stępniewska, Kto wynalazł kalendarz? Krótka historia mierzenia czasu, https://dobrekalendarze.pl/blog/kto-wynalazl-kalendarz-krotka-historia-mierzenia-czasu